

Sprawozdanie

komisji kultury krajowej o objęciu w posiadanie kraju szkoły rolniczej w Czernichowie i o sprawowaniu przez Wydział krajowy zarządu tej szkoły.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 23. września b. r. przekazane zostało do rozpoznania komisji kultury krajowej sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej szkole rolniczej w Czernichowie. Sprawozdanie to traktuje na wstępie, a traktuje wyczerpująco historyczny przebieg oddawania szkoły przez Komitet Towarzystwa gospodarczo-rolniczego krakowskiego, a objęcia jej w posiadanie i administrację kraju.

Czynność ta odbyła się zdaniem komisji, prawidłowo, ze ścisłym zastosowaniem się do uchwał, jakie Wysoki Sejm pod tym względem poprzednio był powziął.

Nieznaczne opóźnienie, jakie w dopełnieniu tej czynności zaszło, nastąpiło z powodów od Wydziału krajowego niezależnych.

Dalej następuje w sprawozdaniu wyliczenie tych czynności, które Wydział krajowy do uregulowanego prowadzenia dalszej administracji w mowie będącego zakładu, za potrzebne uznał.

Do czynności tych należy:

zamianowanie delegata Wydziału krajowego, który w imieniu tegoż, sprawuje zwierzchni nadzór nad zakładem, oraz czuwa nad całością majątku zakładu;

zamianowanie tejże samej osoby członkiem, kierującej szkołą kuratorji;

zatwierdzenie tymczasowe dyrektora i profesorów, aż do dalszego systemizowania tych posad;

ustanowienie niezbędnej pomocy kancelaryjnej dla delegata i kuratorji;

wydanie stosownych instrukcyj tak dla delegata, jak dla dyrektora zakładu;

zatwierdzenie statutu organizacyjnego i planu nauk, przez kuratorję ułożonego i przedstawionego;

ułożenie etatu profesorów szkoły i uposażenie tych posad;

ułożenie preliminarza budżetów szkoły i folwarku czernichowskiego na r. 1882.

Oto czynności Wydziału krajowego, które tenże w przedłożonym sprawozdaniu obszernie traktuje, a które komisja kultury krajowej w streszczeniu wylicza jako dowód, że w stosunkowo krótkim przeciągu czasu, dokonano wszelkich przygotowawczych warunków, wprowadzenia w tok normalny dalszej administracji zakładu.

Do stanowczego uregulowania brakuje jeszcze systemizowania posad nauczycielskich.

Obsadzenie tych posad wymaga dłuższego czasu do rozpisania konkursu i rozpatrzenia się w kwalifikacji kandydatów, aby na wszystkie katedry, a szczególnie na stałe posady, zamianować wyłącznie ludzi, powołaniu swemu w zupełności odpowiadających. Załatwienie tej ostatniej sprawy, o tyle mniej jest naglące, że dzisiejsze siły nauczycielskie, jak na teraz zbyt wiele do życzenia

niepozostawiają, w przyszłości wszakże niewątpliwie podniesione być muszą, w miarę, jak się szkoła rozwijać będzie.

Uposażenie szkoły, równie jak zaprowadzona dla niej administracja, nietylko daje dzisiaj już rękojmię, że szkoła czernichowska będzie pożyteczną dla kraju instytucją, lecz oraz rokuje nadzieję, że rozwijając się coraz silniej, tak co do liczby wychodzących z tamąd uczniów, jak co do kwalifikacji tychże, rzetelne rolnictwu krajowemu odda w przyszłości usługi.

Żywiąc taką nadzieję, nie można przemilczeć, że objęcie na rzecz kraju szkoły rolniczej w Czernichowie, nie obarcza budżetu krajowego zbyt wielkim ciężarem.

Nie jest zadaniem komisji kultury krajowej badać szczegółowo preliminarz dla zakładu tego przez Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi przedłożony, gdyż to jest atrybucją komisji budżetowej. Pobieżny atoli pogląd wykazuje, że nadwyżka wydatków wynosi 10.416 zł., a zatem o umiarkowaną sumę 3416 zł. przewyższa subwencję, jaką fundusz krajowy dotychczas szkołę zasilał. W tej sumie mieści się polepszenie utrzymania uczniów, które było od dawna wskazane, lecz dla braku funduszy, uskutechnione być nie mogło. Polepszenie to podnosi wydatki, w stosunku do budżetu na r. 1881 o 740 zł. Następnie wchodzi w tę nadwyżkę dotacja na przedmioty naukowe, do wykładów i zbiorów niezbędnie potrzebne, w wydatkach zwyczajnych o 260 zł. więcej, niż w budżecie r. 1881, a w wydatkach nadzwyczajnych 1140 zł. — razem więc 1400 zł. rozchodu stanowiące.

Zaopatrzenie zbiorów po objęciu szkoły w zarząd kraju i podniesienie jej do rzędu szkoły średniej gospodarstwa wiejskiego, jest zadaniem, które zaraz rozpocząć należy; gdyż pod tym względem szkoła czernichowska, dla braku funduszy znacznie w tyle została po za rzeczywistą potrzebą. Wydatek więc na cel powyższy, za zupełnie usprawiedliwiony uważać należy.

W końcu zwraca jeszcze komisja uwagę Wysokiej Izby na ustęp sprawozdania Wydziału krajowego, traktujący konieczną potrzebę zbudowania w Czernichowie mieszkania dla czterech nauczycieli. Komisja zapatrywanie to w zupełności podziela i uchwalenie odpowiedniego wniosku tem bardziej poleca, że przyjęcie go, budżetu krajowego na teraz nie obłoży ciężarem.

Na podstawie powyższej oceny sprawozdania Wydziału krajowego, komisja kultury krajowej wnosi:

I. Wysoki Sejm raczy sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej szkole rolniczej w Czernichowie, przyjąć do przychylnej i zatwierdzającej wiadomości.

leg. I. II. Wysoki Sejm raczy zatwierdzić załączony projekt etatu osób i płac grona nauczycielskiego, przy krajowej średniej szkole rolniczej w Czernichowie.

III. Wysoki Sejm raczy upoważnić Wydział krajowy do postawienia w ciągu r. 1882 budynku mieszkalnego dla czterech nauczycieli krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie, z warunkiem, aby koszta budowy tej nie przenosiły 12.000 zł. i do pokrycia wydatku tego z pożyczki w kwocie 12.000 zł., którą Wydział krajowy zaciągnie na hypotekę majątności Czernichowskiej.

Aleg. f. i III. IV. Wysoki Sejm raczy załączony preliminarz krajowej szkoły rolniczej w Czernichowie, tudzież folwarku czernichowskiego, jako część budżetu krajowego, przekazać do zbadania i ocenienia sejmowej komisji budżetowej.

Lwów 5. października 1881.

Przewodniczący:
J. Czartoryski w. r.

Sprawozdawca:
Szumańczowski w. r.

Etat osób i płac

grona nauczycielskiego przy krajowej średniej szkole rolniczej
w Czernichowie.

I.

Grono nauczycielskie krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie składa się:

- 1) z pięciu nauczycieli zwyczajnych (stałych), a mianowicie: trzech do wykładu nauk zawodowych i dwóch do wykładu nauk zasadniczych, z których jeden jest zarazem dyrektorem szkoły;
- 2) z nauczycieli niestałych, tj. kapelana i odpowiedniej liczby adjunktów i docentów.

II.

Nauczycieli zwyczajni (stali) krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie są urzędnikami krajowymi ze wszystkimi prawami i obowiązkami, określonymi w ustawie służby krajowej i uchwale Wysokiego Sejmu o etacie i płacach urzędników i sług Wydziału krajowego z dnia 3. stycznia 1874.

III.

1) Pierwszy nauczyciel zwyczajny (stały), a zarazem dyrektor zakładu otrzymuje wolne pomieszkanie i pobiera: roczną stałą płacę w kwocie 1700 zł. w. a., dodatek aktywalny w rocznej kwocie 360 zł. w. a. i dodatek pięcioletni w kwocie 200 zł. w. a.

2) Nauczyciele zwyczajni (stali) do wykładu nauk zawodowych otrzymują wolne pomieszkanie i pobierają: roczną stałą płacę w kwocie 1300 zł. w. a., dodatek aktywalny w rocznej kwocie 140 zł. w. a. i dodatek pięcioletni w kwocie 200 zł. w. a.

3) Nauczyciele zwyczajni (stali) do nauk zasadniczych otrzymują również wolne pomieszkanie i pobierają: roczną stałą płacę w kwocie 1100 zł. w. a., dodatek aktywalny w rocznej kwocie 140 zł. w. a. i dodatek pięcioletni w kwocie 200 zł. w. a.

IV.

1) Dodatek pięcioletni nadaje Wydział krajowy każdemu z tych nauczycieli podług powyżej oznaczonej stopy, skoro tenże pełnił na jednej i tej samej posadzie służbę przez pięć lat nieprzerwanie.

Służba pełniona przy innych urządach lub szkołach niekrajowych, chociażby przyjętą została do emerytury, nie będzie policzoną przy wymiarze dodatku pięcioletniego.

Dodatek pięcioletni nie może być udzielony jednemu i temu samemu nauczycielowi na tej samej posadzie częściej jak 3 razy, t. j. za 15 lat nieprzerwanej służby. Dodatek ten stanowi część płacy i będzie doliczony do stałej płacy przy wymiarze emerytury.

Zaliczki na płacę, udzielane na podstawie §. 37. ustawy służby krajowej, udzielane będą także na dodatki pięcioletnie.

2) Dodatek aktywalny nie może być policzony do emerytury.

3) Co do dyet należy się stosować do §. 9. uchwały sejmowej z dnia 3. stycznia 1874.

V.

1) Nauczyciele niestali krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie nie są urzędnikami krajowymi i nie mają prawa do emerytury, a o wysokości ich wynagrodzenia stanowi każdorazowy budżet funduszu krajowego.

2) Stanowisko nauczycieli niestałych, ich prawa i obowiązki określają bliżej statut organizacyjny krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie, tudzież regulamina i instrukcje na podstawie statutu tego wydać się mające.

**Preliminarz krajowej szkoły rolniczej w Czernichowie
na rok 1882.**

Ru- bryka	Pozycya	W y d a t k i	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
preliminarza					
I.		Utrzymanie nauczycieli.			
	1	Płace w gotowiznie.			
		a) Dyrektor . . . . . 840 zł.			
		b) Jeden nauczyciel . . . . . 900 "			
		c) Dwóch nauczycieli po 800 zł. . . . . 1.600 "			
		d) Dwóch " po 600 " . . . . . 1.200 "			
		e) Dwóch " po 400 " . . . . . 800 "			
		f) Sześciu " po 200 " stołow. . . . . 1.200 "	6.540		
	2	Zywność czterech nauczycieli bezżennych	800		
	3	Opał:			
		a) nauczycieli na własnem gospodarstw. . . . . 570 zł.			
		b) " bezżennych . . . . . 180 "			
		c) kuchni dla nauczycieli bezżennych . . . . . 125 "	875		
	4	Wydatki kredensowe nauczycieli bezżennych	50		
	5	Wydatek na służbę kuchenną i sprzęty do kuchni	205		
	6	Utrzymanie sługi i chłopca do usług	365		
	7	Sprzęty domowe i restauracya mieszkań	200		
		Suma Rubr. I.	9.035	—	9.035
II.		Inne płace tudzież zastugi.			
	8	Płaca i utrzymanie kasyera	660		
	9	Chłopiec do usług w laboratorium chemicznem	215		
	10	Stróż	135		
		Suma Rubr. II.	1.010	—	1.010
III.		Koszta administracyjne.			
	11	Zarząd:			
		a) Pomocn. kancel. dla Kuratoryi Szkoły i dla Delegata Wydziału krajowego . . . . . 800 zł.			
		b) Potrzeby kancelaryjne szkoły . . . . . 100 "			
		c) Druki i inseraty . . . . . 200 "			
		d) Portorya i przesyłki . . . . . 50 "			
		e) Koszta podróży w interesach zakładu . . . . . 80 "			
		f) Utrzymanie koni Dyrektora . . . . . 220 "	1.450	—	1.450
	12	Opał	300	—	300
	13	Oświetlenie	128	—	128
	14	Utrzymanie budynków	590	—	590
	15	Zabezpieczenie budynków od pożaru	38	—	38
	16	Płaca kominiarza	60	—	60
	17	Sprzęty i ruchomości	100	300	400
		Do przeniesienia	2.666	300	2.966

Ru- bryka	Pozycja	W y d a t k i	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
preliminarza					
III.		Z przeniesienia	2.666	300	2.966
18		Koszta lustracyi zakładu (ryczałt dla Dyrektora)	250	—	250
19		Koszta nabożeństwa	40	—	40
20		Rozmaite nieprzewidziane	100	—	100
		Suma Rubr. III.	3.056	300	3.356
IV.		Utrzymanie uczniów.			
21		Żywność (32 uczniów po 150 zł.)	4.800	—	4.800
22		Opał do kuchni	375	—	375
23		Służba kuchenna i sprzęty	615	—	615
24		Odzież	1.300	—	1.300
25		Naczynie stołowe	50	50	100
26		Pościel	100	—	100
27		Pranie bielizny i pościeli	130	—	130
28		Rozmaite	100	—	100
		Suma Rubr. IV.	7.470	50	7.520
V.		Potrzeby naukowe.			
29		Eksperymenta przy wykładach			
		a) dla nauczyciela rolnictwa . . . . . — zł.			
		b) " " hodowli zwierząt . . . . . — "			
		c) " " anatomii i fizylogii . . . . . 20 "			
		d) " " weterynaryi . . . . . 60 "			
		e) " " botaniki . . . . . 60 "			
		f) " " chemii rolniczej) . . . . . 20 "			
		g) " " " zwierząt) . . . . . 20 "			
		h) " " fizyki . . . . . 30 "			
		i) " " miernictwa . . . . . 20 "	210	—	210
30		Zbiory i muzea :			
		a) Zbiór rolniczy . . . . . zwycz. 50 zł. nadzw. 270 zł.			
		b) " hodowlany . . . . . 100 " 300 "			
		c) " fizykalny . . . . . 100 " 200 "			
		d) " botaniczny . . . . . — " — "			
		e) " zoologiczny . . . . . 50 " 50 "			
		f) " mechaniczny . . . . . 50 " — "			
		g) " mineralogiczny . . . . . 10 " 40 "			
		h) " technologiczny . . . . . 20 " 20 "			
		i) " okazów leśnych . . . . . — " — "			
		k) " " ogrodniczych . . . . . — " — "			
		l) " " weterynarskich . . . . . 10 " 40 "			
		m) " narzędzi miernicz. i matem. . . . . 10 " 90 "			
		n) " modeli do budownictwa . . . . . 10 " 90 "			
		o) " " geogr. fizykalnej . . . . . 10 " 40 "	420	1.140	1.560
		Do przeniesienia	630	1.140	1.770

Ru- bryka	Pozycja	W y d a t k i	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
prelim inarza					
V.		Z przeniesienia	600	1.140	1.770
31	Laboratorya:				
	a) Laboratorium chemiczne	300 zł.			
	b) " roślinno-fizjologiczne	— "			
	c) " zoologiczne	— "	300	—	300
32	Biblioteka i czytelnia:				
	a) Przykupno dzieł	200 zł.			
	b) Oprawa książek	50 "			
	c) Czasopisma	50 "	300	—	300
33	Utrzymanie pola doświadczalnego		—	—	—
34	Wycieczki naukowe uczniów z nauczycielami		300	—	300
		Suma Rubr. V.	1.530	1.140	2.670
D o c h o d y .					
I.	1	Subwencja z c. k. Skarbu państwa	5.000	—	5.000
II.	2	Oplaty od uczniów	6.040		
	3	Oplaty na utrzymanie od 32 uczniów po 200 zł.			
		Oplaty od tyłuż uczniów po 10 zł. na laboratorium	320		
		chemiczne			
		Suma Rubr. II.	6.720	—	6.720
III.	4	Dochód czysty z folwarku	1.355	—	1.355
IV.	5	Dochód z gospodarstwa i spiżarni	100	—	100
Z e s t a w i e n i e .					
W y d a t k i .					
Rubryka	I.		9.035	—	9.035
"	II.		1.010	—	1.010
"	III.		3.056	300	3.356
"	IV.		7.470	50	7.520
"	V.		1.530	1.140	2.670
		Suma wydatków	22.101	1.490	23.591
D o c h o d y .					
Rubryka	I.		5.000	—	5.000
"	II.		6.720	—	6.720
"	III.		1.355	—	1.355
"	IV.		100	—	100
		Suma dochodów	13.175	—	13.175
		Pozostaje do pokrycia z funduszu krajowego			10.416

Allegat III. do L. Sejmu 531/1881.

Preliminarz folwarku Czernichowskiego

na rok 1882.

Rubryka	Pozycja	W y d a t k i	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
preliminarza					
I		Wydatki na gospodarstwo.			
	1	Płace i zasługi			
		a) Ekonom (płaca 200 zł., mieszkanie 70 zł., opał 30 zł.)	300 zł.		
		b) Służba folwarczna (zasługi 160 zł., żywność 300 zł.,	460 „		
		c) Służba leśna	150 „		
	2	Najem robotnika	800	—	800
	3	Dokupno nasienia	250	—	250
	4	„ nawozów dopełniających	—	—	—
	5	„ słomy i karmy	450	—	450
	6	Inwentarz roboczy i naprząż.	150	—	150
	7	„ żywy użytkowy	50	—	50
	8	Utrzymanie budynków i powiększenie wozowni	260	600	860
	9	Utrzymanie i naprawa maszyn narzędzi i sprzętów oraz zakupno młocarni z kieratem	230	450	680
	10	Utrzymanie rowów (drenowanie)	200	—	200
	11	Zabezpieczenie od pożaru i gradobicia	41	—	41
	12	Kuchnia folwarczna (opał)	50	—	50
	13	Koszta kancelaryjne i światło	25	—	25
	14	Las i szkółki	200	—	200
	15	Utrzymanie plantacyi wikła	100	—	100
		Suma Rubr. I.	3.716	1.050	4.766
II	16	Wydatki na piec wapienny	200	—	200
III	17	Wydatki na cegielnię	450	—	450
IV	18	Wydatki na promy	—	—	—
V	19	Utrzymanie brzegów Wisły	60	—	60
VI		Podatki i opłaty.			
	20	Gruntowy i domowy	257	—	257
	21	Dochodowy z propinacyi	242	—	242
	22	„ od palenia wapna	29	—	29
	23	Zarobkowy „ „	31	—	31
	24	„ od wywozu cegły	7	—	7
	25	Składka na szkołę ludową	39	—	39
	26	Opłata od przeniesienia własności ($\frac{1}{10}$ część)	—	183	183
		Suma rubryki VI.	605	183	788
VII		Splata kapitałów i odsetek dłużnych.			
	27	Kasie oszczędności:			
		a) 603.13			
		b) 616.88			
		c) 685.61	1.906	—	1.906
	28	Splata zaległego czynszu erbpachtowego ($\frac{2}{3}$ części)	—	745	745
		Suma rubryki VII.	1.906	745	2.651
VIII	29	Rozmaite nieprzewidziane	100	—	100

Rubryka	Pozycja	Dochody		Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
preliminarza						
I		Dochody z gospodarstwa.				
	1	Ze sprzedaży ziemiopłodów		1.500	—	1.500
	2	Z wynajętych ról, łąk i pastwisk		225	—	225
	3	Czynsz z domu i ogrodu od szkoły ogrodniczej		200	—	200
	4	Czynsz z kuźni		30	—	30
	5	Ze sprzedaży płodów zwierzęcych:				
		a) krowiarnia . . . . . 1.000 zł.		1.000	—	1.000
		b) nierogacizna . . . . . — —				
	6	Z lasu		500	—	500
	7	Z wikła i trawy wśród wikła		1.250	—	1.250
		Suma Rubr. I.		4.705	—	4.705
II	8	Z rybołówstwa		140	—	140
III	9	Z pieca wapiennego		1.800	—	1.800
IV	10	Z cegielni (dochód zwykły oraz ze sprzedaży 80.000 cegły po 15 zł. na budowę domu mieszkal- nego dla nauczycieli)		250	1.200	1.450
V	11	Z propinacyi (i promu)		1.900	—	1.900
VI	12	Łądowe i olborne		350	—	350
VII	13	Różne nieprzewidziane		25	—	25
		Zestawienie.				
		Wydatki.				
		Rubryka I		3.716	1.050	4.766
		" II		200	—	200
		" III		450	—	450
		" IV		—	—	—
		" V		60	—	60
		" VI		605	183	788
		" VII		1.906	745	2.651
		" VIII		100	—	100
		Suma wydatków		7.037	1.978	9.015
		Dochody.				
		Rubryka I		4.705	—	4.705
		" II		140	—	140
		" III		1.800	—	1.800
		" IV		250	1.200	1.450
		" V		1.900	—	1.900
		" VI		350	—	350
		" VII		25	—	25
		Suma dochodów		9.170	1.200	10.370
		Przewyżka dochodu		—	—	1.355